

TRẦN THỊ DIÊN

GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN SẢN XUẤT CAM

THEO HƯỚNG HÀNG HÓA Ở TỈNH TUYÊN QUANG

(Sách chuyên khảo)

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN

TRẦN THỊ DIÊN

**GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN SẢN XUẤT CAM
THEO HƯỚNG HÀNG HÓA Ở TỈNH TUYÊN QUANG
(Chuyên khảo)**

**NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
NĂM 2019**

02-180

MÃ SỐ: _____

DHTN-2019

MỤC LỤC

DANH MỤC BẢNG	6
DANH MỤC BIỂU ĐỒ	8
DANH MỤC SỐ ĐỒ	8
DANH MỤC HÌNH	8
DANH MỤC HỘP	9
LỜI NÓI ĐẦU	10
CHƯƠNG 1. CƠ SỞ KHOA HỌC CỦA PHÁT TRIỂN SẢN XUẤT CAM THEO HƯỚNG HÀNG HÓA	11
1.1. Một số khái niệm cơ bản về phát triển sản xuất nông sản hàng hóa	11
1.2. Bản chất, vai trò và yêu cầu của giải pháp phát triển sản xuất cam theo hướng hàng hóa	17
1.3. Đặc điểm kinh tế - kỹ thuật trong phát triển sản xuất cam theo hướng hàng hóa	21
1.4. Các tác nhân tham gia phát triển sản xuất cam theo hướng hàng hóa	24
CHƯƠNG 2. NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU PHÁT TRIỂN SẢN XUẤT CAM THEO HƯỚNG HÀNG HÓA	27
2.1. Nội dung phát triển sản xuất cam theo hướng hàng hóa	27
2.2. Các yếu tố ảnh hưởng đến phát triển sản xuất cam theo hướng hàng hóa	32
2.3. Phương pháp nghiên cứu	39
2.4. Tổng quan một số nghiên cứu liên quan	48
CHƯƠNG 3. PHÁT TRIỂN SẢN XUẤT CAM THEO HƯỚNG HÀNG HÓA TRÊN THẾ GIỚI VÀ Ở VIỆT NAM	52
3.1. Tình hình sản xuất cam theo hướng hàng hóa trên thế giới	52
3.2. Kinh nghiệm trong phát triển sản xuất cam theo hướng hàng hóa ở Việt Nam	54
3.3. Bài học kinh nghiệm cho phát triển sản xuất cam theo hướng hàng hóa	61
CHƯƠNG 4. ĐIỀU KIỆN TỰ NHIÊN, KINH TẾ, XÃ HỘI TRONG PHÁT TRIỂN SẢN XUẤT CAM THEO HƯỚNG HÀNG HÓA Ở TỈNH TUYẾN QUANG	64
4.1. Đặc điểm điều kiện tự nhiên	64
4.2. Đặc điểm kinh tế - xã hội	67
4.3. Tình hình phát triển sản xuất cam ở tỉnh Tuyên Quang	72

CHƯƠNG 5. ĐÁNH GIÁ THỰC TRẠNG GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN SẢN XUẤT CAM THEO HƯỚNG HÀNG HÓA Ở TỈNH TUYỀN QUANG. 79

5.1. Chủ trương, chính sách phát triển sản xuất cam theo hướng hàng hóa..... 79

5.2. Quy hoạch và quản lý quy hoạch sản xuất cam theo hướng hàng hóa 82

5.3. Đầu tư cơ sở hạ tầng phát triển sản xuất cam theo hướng hàng hóa..... 85

5.4. Cung ứng vật tư cho phát triển sản xuất cam theo hướng hàng hóa 88

5.5. Ứng dụng khoa học, công nghệ, kỹ thuật phát triển sản xuất cam theo hướng hàng hóa 91

5.6. Phát triển nguồn nhân lực cho sản xuất cam theo hướng hàng hóa..... 98

5.7. Phát triển thương hiệu và thị trường tiêu thụ sản phẩm..... 101

5.8. Đánh giá kết quả và hiệu quả kinh tế phát triển sản xuất cam theo hướng hàng hóa 109

CHƯƠNG 6. CÁC YẾU TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN PHÁT TRIỂN SẢN XUẤT CAM THEO HƯỚNG HÀNG HÓA 117

6.1. Nhóm yếu tố thuộc về nguồn lực phục vụ sản xuất 117

6.2. Nhóm yếu tố thuộc về quy trình, kỹ thuật sản xuất 123

6.3. Nhóm yếu tố thuộc về tổ chức và liên kết..... 130

6.4. Nhóm yếu tố thuộc về thị trường tiêu thụ sản phẩm..... 136

6.5. Đánh giá các yếu tố ảnh hưởng đến doanh thu bán cam hàng hóa 142

CHƯƠNG 7. ĐỊNH HƯỚNG VÀ GIẢI PHÁP THỨC ĐẨY PHÁT TRIỂN SẢN XUẤT CAM THEO HƯỚNG HÀNG HÓA Ở TỈNH TUYỀN QUANG 145

7.1. Cơ sở đề ra giải pháp 145

7.2. Giải pháp phát triển sản xuất cam theo hướng hàng hóa 151

KẾT LUẬN..... 167

TÀI LIỆU THAM KHẢO..... 170

PHỤ LỤC..... 181

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

Từ viết tắt	Nghĩa tiếng Việt
BQ	Binh quân
BVTV	Bảo vệ thực vật
CSKD	Cơ sở kinh doanh
CNH - HDH	Công nghiệp hóa - Hiện đại hóa
ĐVT	Đơn vị tính
FAO	Tổ chức Nông Lương thế giới
HTX	Hợp tác xã
HQKT	Hiệu quả kinh tế
IPM	Quản lý dịch hại tổng hợp
KT-XH	Kinh tế - Xã hội
KTCB	Kiến thiết cơ bản
KHKT	Khoa học kỹ thuật
NN& PTNT	Nông nghiệp và phát triển nông thôn
NXB	Nhà xuất bản
QTKT	Quy trình kỹ thuật
SL	Số lượng
STI	Số thứ tự
SXNN	Sản xuất nông nghiệp
SWOT	Công cụ phân tích điểm mạnh, điểm yếu, cơ hội, thách thức
TNHH	Thu nhập hỗn hợp
Tr.đ	Triệu đồng
UBND	Ủy ban nhân dân
VietGAP	Thực hành sản xuất nông nghiệp tốt ở Việt Nam
WTO	Tổ chức Thương mại Thế giới

DANH MỤC BẢNG

TT	Tên bảng	Trang
Bảng 2.1.	Tổng hợp mẫu phiếu thu thập thông tin	44
Bảng 2.2.	Các biến sử dụng trong mô hình hồi quy tuyến tính đa biến	46
Bảng 3.1.	Các nước sản xuất cam theo hướng hàng hóa lớn nhất thế giới	52
Bảng 3.2.	Diện tích, năng suất, sản lượng cam ở Việt Nam năm 2017	56
Bảng 4.1.	Diện tích đất tự nhiên phân theo mục đích sử dụng của tỉnh Tuyên Quang năm 2017	67
Bảng 4.2.	Tình hình dân số của tỉnh Tuyên Quang	68
Bảng 4.3.	Diện cam toàn tỉnh giai đoạn 2005 - 2017	73
Bảng 4.4.	Hiện trạng đất trồng cam trên vùng quy hoạch sản xuất cam	74
Bảng 4.5.	Giá bán, sản lượng hàng hóa và doanh thu tiêu thụ cam theo mùa vụ tại vùng nghiên cứu năm 2017	77
Bảng 5.1.	Các hoạt động áp dụng chính sách cho vay và hỗ trợ kinh phí nhằm phát triển vùng sản xuất cam ở tỉnh Tuyên Quang giai đoạn 2014 - 2020	79
Bảng 5.2.	Kết quả thực hiện chính sách quy hoạch phát triển sản xuất cam giai đoạn 2010 - 2017	83
Bảng 5.3.	Tình hình sử dụng giống cam của các nhóm hộ (% hộ)	92
Bảng 5.4.	Ý kiến đánh giá về giống cam tại vùng nghiên cứu (%)	92
Bảng 5.5.	Thiết bị, dụng cụ đầu tư cho sản xuất cam theo hướng hàng hóa của hộ điều tra	95
Bảng 5.6.	Kết quả thực hiện công tác khuyến nông, tập huấn, chuyển giao kỹ thuật giai đoạn 2015 - 2017	100
Bảng 5.7.	Thị trường tiêu thụ cam theo thời vụ thu hoạch 2017 -2018	108
Bảng 5.8.	Một số chỉ tiêu đánh giá kết quả phát triển sản xuất cam theo hướng hàng hóa của toàn tỉnh	110
Bảng 5.9.	Một số chỉ tiêu đánh giá kết quả phát triển sản xuất cam theo hướng hàng hóa của hộ điều tra	111
Bảng 5.10.	Hiệu quả kinh tế sản xuất cam theo hướng hàng hóa hộ giai đoạn 2015 - 2017	113

Bảng 5.11. Hiệu quả sản xuất cam theo hướng hàng hóa qua các kênh tiêu thụ	114
Bảng 6.1. Mức độ thuận lợi của điều kiện tự nhiên ảnh hưởng đến phát triển sản xuất cam theo hướng hàng hóa	118
Bảng 6.2. Đặc điểm cơ bản của các hộ điều tra	119
Bảng 6.3. Ảnh hưởng của quy mô sản xuất đến hiệu quả kinh tế sản xuất cam theo hướng hàng hóa	121
Bảng 6.4. Ảnh hưởng của vay vốn đến hiệu quả sản xuất cam theo hướng hàng hóa	122
Bảng 6.5. Tỷ lệ hộ áp dụng các biện pháp kỹ thuật trong SX cam hàng hóa	124
Bảng 6.6. Ảnh hưởng của mô hình sản xuất đến hiệu quả sản xuất cam theo hướng hàng hóa của hộ	127
Bảng 6.7. Tình hình áp dụng các biện pháp phòng trừ sâu bệnh hại trong sản xuất cam theo hướng hàng hóa	129
Bảng 6.8. Ảnh hưởng của tổ chức vùng sản xuất đến hiệu quả kinh tế sản xuất cam theo hướng hàng hóa	131
Bảng 6.9. Các mối quan hệ liên kết trong sản xuất và tiêu thụ cam theo hướng hàng hóa	133
Bảng 6.10. Ảnh hưởng của thời điểm tiêu thụ đến hiệu quả sản xuất cam theo hướng hàng hóa của hộ trồng cam	137
Bảng 6.11. Ảnh hưởng của phương thức tiêu thụ đến hiệu quả sản xuất cam theo hướng hàng hóa của hộ	138
Bảng 6.12. Khối lượng, mục đích và hình thức sử dụng sản phẩm của người tiêu dùng cam	139
Bảng 6.13. Tỷ lệ ý kiến đánh giá của người tiêu dùng về kênh phân phối, mức độ hài lòng khi mua cam sành Hàm Yên	140
Bảng 6.14. Giải thích các biến trong mô hình	143
Bảng 7.1. Phân tích SWOT phát triển sản xuất cam theo hướng hàng hóa ở tỉnh Tuyên Quang	146
Bảng 7.2. Dự kiến diện tích, năng suất, sản lượng cam theo hướng hàng hóa của tỉnh Tuyên Quang giai đoạn 2020 - 2025	148

DANH MỤC BIỂU ĐỒ

TT	Tên biểu đồ	Trang
Biểu đồ 4.1.	Cơ cấu diện tích cam phân theo huyện năm 2017	73
Biểu đồ 4.2.	Năng suất cam phân theo vùng nghiên cứu giai đoạn 2005 - 2017	75
Biểu đồ 4.3.	Sản lượng cam theo hướng hàng hóa của tỉnh giai đoạn 2005 - 2017	75
Biểu đồ 4.4.	Giá bán cam của các hộ sản xuất trên địa bàn nghiên cứu giai đoạn 2010 - 2017	76
Biểu đồ 4.5.	Giá trị sản phẩm cam theo hướng hàng hóa của tỉnh giai đoạn 2010 - 2017	78
Biểu đồ 5.1.	Đánh giá về hiện trạng cơ sở hạ tầng phục vụ sản xuất cam	86
Biểu đồ 5.2.	Thị trường tiêu thụ cam qua các năm (%)	107
Biểu đồ 6.1.	Ý kiến người tiêu dùng về lý do chọn mua cam sành Hàm Yên	139

DANH MỤC SƠ ĐỒ

TT	Tên sơ đồ	Trang
Sơ đồ 2.1.	Tổ chức chuỗi cung ứng cam tại các nước công nghiệp phát triển	37
Sơ đồ 2.2.	Chuỗi giá trị cam ở các nước công nghiệp phát triển	38
Sơ đồ 7.1.	Giải pháp phát triển chuỗi giá trị cam của tỉnh Tuyên Quang	164

DANH MỤC HÌNH

STT	Tên hình	Trang
Hình 5.1.	Biểu trưng và slogan của thương hiệu Cam sành Hàm Yên	102